

Nog even puberen

Gefeliciteerd allemaal, ons blad BIJEN begint aan z'n veertiende jaar. Inderdaad, BIJEN in de puberteit. Die periode gaat nooit ongemerkt voorbij, denk zelf maar terug aan die leeftijd waarbij onzekerheid troef was. Uiteraard was je het daarmee helemaaaaal niet eens. Er werd wat afgepraat met leeftijdgenoten. Emoties speelden een grote rol. Datzelfde zien we nu op de weg naar volwassenheid van ons blad. Hoe het zal verlopen zien we wel. Hoewel, wat 'zien we wel'. Dat beslissen we toch met elkaar, elk bij zijn/haar eigen organisatie. Of niet soms.

12 Gaan we verder met een gezamenlijk blad of kruipen we terug in onze vertrouwde schulp met eigen uitlat-
 klep. Beiden houden risico's in. We weten het allemaal, maar we weten ook dat de ontwikkelingen doorgaan, dat we elkaar nodig hebben. Om het er benauwd van te krijgen. We hadden het zojuist over emoties en die spelen zeker een rol. Daar is niets mis mee, als ze maar op het juiste moment onder controle zijn. Er kan zo veel een rol spelen. Bijvoorbeeld behoud van een beetje macht als bestuurder van je (de) eigen vereniging. Om dat zo maar uit handen te geven, dat is niet niks. Het woordje 'macht' heeft geen prettige betekenis, dus praten we over het behoud van eigen identiteit. Wat dat dan ook moge zijn, het klinkt netjes. Over macht gesproken, ik herinner me een afdeling uit de begintijd van mijn imkeren. Niet lachen, maar op een gegeven moment waren er nog elf leden, waarvan vijf het bestuur vormden. Een reddingsplan werd opgezet (achteraf bezien, met succes). De toenmalige secretaris koesterde die afdeling als zijn privé bezit, het was zijn speeltuintje, zijn machtsterrein. Hij regelde veel, heel veel, liefst alles. Afblijven was zijn boodschap. Pas na verhuizing was hij bereid plaats te maken voor een ander. Dat deed pijn. Ik weet dat nog heel goed allemaal. Het speelde zich af in de afdeling Buiksloot ten noorden van Amsterdam, de naam is inmiddels veranderd in Waterland. Die secretaris was ik zelf. Onwillekeurig denk ik hieraan terug bij de huidige zoektocht naar een juiste structuur. Toch zeg ik nogmaals: 'Proficiat allemaal' en een goed 2005.

Over Index en inwintering

Waarmee kan je beter een jaargang beginnen dan door datgene te doen dat je al veel langer van plan was te doen, maar dat er maar niet van kwam. Zo, die zin is er uit. Ik wil beginnen met een compliment voor onze medewerker, collega, vriendin Nienke de Jong. Jarenlang houdt zij nauwgezet bij wat er allemaal in

BIJEN wordt gepubliceerd en het resultaat van dit werk treffen we aan in het decembernummer onder het kopje 'Index'. Een perfecte leidraad, bedankt Nienke.

Zojuist, 1 november, nog even naar de bijen geweest om de plaatjes thymovar te verwijderen. Opnieuw waren ze door de bijen gedeeltelijk weggeknagd. Rijkelijk laat in het jaar die behandeling, zult u zeggen en dat is ook zo. Maar dat komt door de dracht op de hei. Begin september gaan de honingkamers pas van de volken, dan afvoeren gevolgd door het bestrijden van de varroamijt. Natuurlijk is de buitenluchttemperatuur volgens het bijgeleverde voorschrift veelal te laag, maar eerlijk gezegd heb ik die voorwaarde voor een geslaagde behandeling nooit begrepen. De plaatjes thymovar liggen op de raten boven het volk. De warmte van de tros stijgt omhoog en de temperatuur komt zeker boven de voorgeschreven minimale waarde van 15 graden. Leg je hand maar eens op de dekplank. Het enige dat ik kan bedenken is dat er onvoldoende 'bijenverkeer' in het volk plaats vindt als de temperatuur te laag wordt en als gevolg daarvan onvoldoende verspreiding van de thymoldamp. Gelet op hetgeen ik zag na het lichten van de dekplank maak ik me daarover echter geen zorg. Bij twee van mijn drie volken waren alle raten dik bedekt met bijen. Ze bruisten geagiteerd op en daar sta je dan zonder kap. Ik had het kunnen weten. Enfin, ze lieten voelen dat ze er waren.

De laatste bestrijding

Met een oxaalzuurbehandeling tegen de varroamijt in december is de klus weer tijdelijk geklaard. Tijdelijk, want waarmee we de varroamijt ook te lijf gaan, een aantal blijven in leven en die staan aan de basis van een nieuwe populatie. Laten we ze maar de sterkste varroameiden noemen. In de loop van dit jaar moeten we er weer tegenaan, want tijdens het actieve bijen-

seizoen verspreiden de mijten zich 'als een lopend vuurtje' in het bijenvolk en tussen de bijenvolken. Binnen een volk gaat het lekker snel via het broed naar de bijen en vice versa. Tussen de volken vindt mijtenverkeer plaats door roverij en het zogenaamde vervliegen. Onderschat dat laatste niet. Vorig jaar trok een zwerm Buckfastbijen in een lege kast die bij mijn andere volken stond. Binnen een paar weken waren Buckfastbijen in al mijn toenmalige vijf volken prominent aanwezig. En dat noemen we dan 'het vervliegen' van die zogenaamde honkvaste bijen. Welke factoren spelen er allemaal een rol bij dit fenomeen? Voer voor bijenpsychologen. Maar ik dwaal af. We hebben zojuist op een rijtje gezet hoe de mijten zich tijdens het actieve bijenseizoen verplaatsen, maar hoe gedragen ze zich tijdens de winterzit van de immen?

Varroa in de wintertros

Van buitenaf lijkt de wintertros op een gesloten massieve eenheid, maar dat is schijn. In het binnenste van de tros vindt druk bijenverkeer plaats. Nu was de vraag hoe de varroamijten zich zouden gedragen. Je bent geneigd te denken dat ze zich vrij en frank van de ene bij naar de andere zouden begeven, maar dat houdt risico in. Ook van een gezond bijenvolk sterft tijdens de wintermaanden rond 50% van de bijen en je zou als mijt maar net op een bij zitten die het loodje legt en als lijkje op de bodemplank terecht komt. Om wat meer aan de weet te komen werden uit grote volken een flink aantal bijen met opzittende mijten genomen. Deze werden bedwelmd en zowel bijen als mijten werden gemerkt. Er was nu bekend welke mijt zich op welke bij bevond. De uitgenomen bijen werden daarna in Apideakastjes gehuisvest en in een warme omgeving geplaatst.

Het onderzoek

Met tussenpozen werden bijen uit de Apideakastjes onderzocht op het aanwezig zijn van een of meerdere mijten, zodat het 'mijtenverkeer' kon worden vastgesteld. Sommige bijen werden terug geplaatst in het volk waaruit ze afkomstig waren. Dode bijen op de bodemplank van het Apideakastje en dode bijen die naar buiten waren afgevoerd werden verzameld. Mijten die op de varroabodem terecht waren gekomen werden terug geplaatst. Uiteindelijk werd het volkje gedood waarbij het aantal overgebleven bijen en mijten werden geteld en werd vastgesteld op welke bij de mijten zich bevonden. Er werd nu bepaald hoeveel bijen gedurende het experiment waren gestorven, het aantal mijten die het loodje hadden gelegd, het aantal mijten die overleefden op hun oorspronkelijke

gastvrouw, het aantal mijten die zich hadden verplaatst van de ene levende bij naar de andere en tenslotte het aantal mijten die een gestorven bij hadden verlaten.

Resultaat van het onderzoek

Ondanks de veronderstelde risico's verplaatsen de mijten zich tijdens de winterzit van de ene bij naar de andere. Ze lijken in staat te zijn vast te stellen wanneer een bij stervende is omdat ze die verlaten voordat deze vanuit de tros valt. Komt een mijt toch met een stervende bij op de bodemplank terecht dan onttrekt ze nog enige tijd voedingsstoffen aan deze bij en wacht op een gelegenheid om zich aan een eventuele schoonmaakster vast te klampen. Daartoe begeeft de mijt zich naar een hoge positie op het oppervlak van de dode bij, waarbij ze met de voorpoten zwaaiende bewegingen maakt klaar om zich aan een schoonmaakster, nieuwe gastvrouw, vast te klemmen. Tegen het einde van de winter bereikt de concentratie mijten een hoogtepunt omdat er steeds meer bijen sterven. Dit, in combinatie met virussen, is een van de oorzaken dat veel volken dan ineens sterven.

Het weer in januari

Voor het midden van het land geldt voor de periode 1971-2000 als normaal 52 uren zonneshij, 67 millimeter neerslag en een gemiddelde maximum temperatuur van 5,2°C.

Decembermaanden					
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag	(mm)	Max.temp °C
2000	N		N		+ (6,6)
2001	+	(72)	N		N
2002	+		N		+ (6,7)
2003	+	(72)	N		N
2004	+		++	(114)	N

Geraadpleegd

P.L. Bowen-Walker and A. Gunn, Inter-host transfer and survival of *Varroa jacobsoni* under simulated and natural winter conditions; J. Apic. Res. 37(3): 199-204(1998).